

## A.

I. Om den historiske og geographiske Underviisnings Methode og Forbindelse ved offentlige Læreanstalter a).

i. Om Metboden ved den geographiske Underviisning overhovedet.

Det er en Bemærkning, som allerede ofte er gjort, at unge Mennesker, om de endog i en Række

a) Nedenstaaende udgjør (med nogle faa Udeladelser) den Instruction, som i forrige Aar er udstædt for Lærerne i Geographie og Historie ved Gymnasierne i de østerrigiske Stater. Udgiv. har i samme fundet saa mange rigtige og brugbare, om just ei nye, Bemærkninger, at han har troet, Meddelelsen deraf ikke vilde savne Interesse for en betydelig Deel af disse Annalers Læsere.

af flere Aar have lært Geographien, dog til Slutningen vide meget lidet eller slet intet af den. Feilen kan hverken ligge hos Videnskaben, heller ikke i Ungdommens Bequemhed og Ender; tvertimod er der vel neppe noget andet Studium mere passeligt for den ungdommelige Alder, og, tilbørligen behandlet, mere behageligt for Ungdommen end det geographiske. Det er altsaa aabenbart, at Feilen maa ligge i den Methode, som sædvanliggen bruges ved den geographiske Underviisning. Naar allerede Læreren selv intet høiere Begreb har om Geographien, end at den er et blot tomt Hukommelsesværk; naar han aldeles behandler og driver den efter dette Begreb alene; naar følgeligen hans hele Underviisning alene bestaaer deri, at han blot af Bogen forelæser sine Disciple de Lektionen, de skulle lære, eller maaſkee endog blot siger: om dette Land eller Sted læres til næste Gang fra S. — til S. —; naar han da ved at examinere i det Lærte blot lader sig Lectien fremsige udenad, eller i det høieste falder en Discipel efter den anden for sig paa Cathedret, og da en tidlang med Drengen selv opsøger Stederne, der for det meste allerede i Forveien ere understregede, og endeligen er fornøiet med, at Disciplen, efter en lang og forvirret Omsøgen hist og her, peger paa de Navne, som han for det meste kun tilfældigen støder paa, hvad skulle, hvad kunne vel unge

Mennesker da lære? hvad vide? hvad beholde for Fremtiden?

Vel er Geographien en Hukommelses-  
sag; men den er ikke dette alene; den er ogsaa en  
Imagination's Sag, og tillige en For-  
stands Sag; den maa derfor behandles i alle  
tre Henseender.

A. Med Hensyn til det Første, maa man alde-  
les ikke fortrænge de mange Hukommelseskundska-  
ber i Geographien, eller endog i mindste Maade  
forsømme dem; man maa meget mere med Alvor-  
lighed holde over, at Navnene paa Lande, Floder,  
Bjerge, Steder, at Staternes og Provindsernes  
Inddelinger, at Mærkværdighederne ved og om  
Landene og Byerne o. desl. blive rigtigheden fattede,  
selv med Hensyn til Udtalen, fornemmeligen af  
fremmede Navne og Ord, og blive lærte formeli-  
gen udenad. Dette kan og maa saa meget stræn-  
gere fordres, og saa meget lettere opnaaes, jo vis-  
tere det er, at netop Hukommelsen er den fortrin-  
ligste Sjæleevne hos den barnlige Alder, og sælæ-  
ligen ogsaa kan og skal øves meest. Men hvad  
hjælper en blot Hukommelseskram af lutter Navne  
og Ord uden Imaginationens Billede, og siden  
efter uden Fornuftens Deeltagelse? Selv paa en  
varig Erindring kan man derved ingen Regning  
gøre. Intet forglemme vi lettere, end hvad den  
blotte Hukommelse har fattet; Intet beholde vi

længere, end hvad der er indbragt og indpræget i Hukommelsen ved Imaginationen.

B. Men hvorledes skal nu Imaginationsmethoden anvendes paa Geographien? Alt kommer her an paa Sandfelliggjørelse, og Hovedomsorgen bør gaae ud paa, at Disciplene lære, som man siger, at orientere sig, og i deres Phantasie optage og beholde et sandseligt Billede af Stedernes og Landenes Beliggenhed, af de sidste Grændser, af deres Dele og deres gjensidige Forbindelse og deres Graastand fra hinanden, af Flodernes Løb og Bierge's Directioner &c. Midlerne hertil ere mangfoldige; saadanne ere:

1). De sandselige Afsbildninger af Jorden og Landene: Globus, Planiglobium, Landfarter. Alle disse maa ikke blot Læreren have ved Haanden paa Skolen; men Planiglobium og de nødvendige Landfarter maa enhver Discipel have for sig selv, og tage med paa Skolen. Men naar de Unge ikke vide at gjøre noget andet Brug heraf, end at de blindt hen og paa Lykketræf opsoge de i de geographiske Læretimer forekommende Navne paa Landfarterne, ligesom i adspredte Navnefortegnelser eller i Ordbøger, og troe at have gjort alt, hvis de tilfældigviis finde dem, hvad Nytte kan dette vel have? Læreren bør derfor ikke blot tidlig underrette sine Disciple om Karternes Oprin-

delse, Hensigt og Brug; men han maa ogsaa vænne dem til, strax i Begyndelsen at tage ethvert nyt Kart opmærksomt i Oiesyn; vel at lægge Mærke til dets Figur, det Hele, som de enkelte Dele og deres Forbindelse overhovedet, ogsaa i Sammenligning med andre Karter, dog bestandig uden Hensyn til Farverne som noget Tilfældigt og Vilkaarligt, for nemlig saaledes at indpræge Imaginationen et Billede, hvorved man let og strax ved første Oiekast lærer at adskille et Kart fra et andet. Naar nu Disciplene have lært at kiende og adskille deres Karter overhovedet, saa maa Læreren fremfor Alt gjøre dem opmærksomme paa Verdensdelenes, Staternes eller Landenes Grændser, og da, hvilket ogsaa maa skee ved enhver ny Lektion, som foresættes, paa de enkelte Provindsers og Steders Beliggenhed efter Verdenssegnene, efter Floderne eller Bjergene, efter andre allerede bekiendte Lande og Steder, og offentlig vise alt dette selv paa større Karter, hvilke skulle hænge i enhver Skole, og holde Disciplene til, at de, efter de skeete Angivelser, opsoge Landene eller Stederne paa deres egne Karter. Ligeledes maa han ogsaa ved Examinationer af de lærte Lektioner med Strænghed fordre af Disciplene, at de først med bestemte Ord angive Beliggenheden af ethvert Land eller Sted, og siden efter eller med det samme, men kun ligesom for at

bevise denne Angivelse, med Fingeren pege paa det forlangte Land eller Sted.

2.) Billedet af en Ting bliver langt mere levende og tydeligt, naar man selv seer, hvorledes det bliver til, end naar man seer det efterat det allerede er opstaaet. Derfor give ogsaa alle Kunstnere deres Elever den første Underviisning ikke ved Synet af det allerede blevene Kunstværk, men ved Anskuelsen af det i sin Tilblivelse. Paa samme Maade bør den geographiske Lærer bære sig ad. Han skal nemlig selv paa Tablen i grove Omrids foretagne Karterne stykkeviis, derved gjøre Disciplene opmærksomme paa visse faste Mærker, hvortil fornemmeligen en Flods Løb, et Bierg, en Hovedstad kan tiene, og derefter opskrive Stederne, maaskee blot med Begyndelsesbogstaverne af deres Navne, eller ogsaa blot med Tegn, eller lade dem opskrive af Disciplene. Jo mere de Unge see, hvorledes under den dem foretegnende Lærers Hænder, og tildeels ved deres egne Hænder, et Lands Kart efterhaanden dannes, Provinds kjæder sig til Provinds, Sted ordner sig til Sted; desto tydeligere vil deres Begreb herom blive, og desto dybere og uudsletteligere vil det hele Billede indpræge sig i deres Sjæl. At desuden Opmærksomheden herved maa blive meget befordret, og Underviisningen ligesom ogsaa Videnskaben blive

meget behagelig og underholdende, er af sig selv indlysende.

3.) Efter dette Lærers Exempel, ville Disciplene snart af sig selv komme paa den Tanke, eller i det mindste let kunne bringes paa den, at de selv tegne Karter paa Papiret. Hvor fordeelsagtigt og vigtigt dette er, kan man let indsee, naar man betænker, at den herved nødvendige, nøie, længe fortsatte Anskuelse og Betragtning af det foreliggende Kart, som skal estertegnes, den heraf abstraherede Optagelse af Billedet i det Hele, ligesom i sine Dele, den egne Efterligning først i Hovedet, og derpaa af dette paa Papiret, de oftere gjentagne Prøver og Forsøg, den bestandige Sammenligning af Copien, med Originalen og med Lærebogens Angivelse maa nødvendigviis gjøre de dybeste og varigste Indtryk paa den ungdommelige Sjæl. Man maa derfor opmuntre Ungdommen dertil; ja man kan endogsaa med Føie fordre det af de høiere Classers Disciple. Kun maa man, for at Hjemedet ei skal forfeiles, sørge for, at Karterne ej estertegnes paa Vinduet, eller hvilkensomhelst anden lignende Maade. Men dette kan for største Dele forhindres, naar man lader Karterne tegne ikke netop i samme Form, hvori Skolekarterne ere, men efter en større eller mindre Maalestok. Vistnok ville saadanne Landkarter ikke blive ganske rigtige og nøiagtige. Men de alt for

grove Feil kan Læreren let forbedre; og paa de mindre eller paa Urigtighed i Projectionen, i Graadernes Udmaalning o. desl. kommer det, med Hensyn til Hovedsiemet, ikke meget an. Hvad vare de Gamles første Rarter? Hvor faa af de nyere ere rigtige og nøiagtige? Hvad imidlertid Drenge, som ellers ogsaa aldrig have lært at tegne, kunne præstere i dette Stykke, og at selgeligen disse For- dringer ikke, hvilket man maaskee kunde troe, ere alene blændende men uudsærlige Indfald, bevise de Prøver af dette Slags, man jævnlig faaer at see i Skolerne.

C. Men Geographien skal ogsaa være en Forstandssag. Den Lærer, der selv er forstandig, driftig og duelig, vil vel overalt ved egne Bemærkninger, fornemmeligen hos de ældre Disciple, finde Stof og Leilighed nok til at øve Ungdommens Forstand. Men Hovedsagen er her, ligesom overalt, Gjentakelsen, hvilken vel maa foretages i enhver Lektion ved at forbinde den nye med den forrige, og efter at have endt ethvert enkelt Land, men fornemmeligen sørend og ved de maanedlige, ligesom ogsaa sørend og ved de halvaarige Prøvelser.

Denne Gjentakelse skeer egentlig ikke efter Lærebogens Orden, men man fordrer f. Ex. en almindelig Oversigt af et heelt Land eller Stat tilligemed dens Afdelinger i Provindser, Districter,

Kredse 2c., eller man lader sig vise Floderne's Løb fra deres Udspring til deres Munding og deres Forbindelse ved Bifloder, Kanaler 2c., og angive de ved samme beliggende mærkværdigere Steder; eller man anstiller Re:ser til Søes og til Lands, først paa Skolekarterne, og endelig uden Kart i Phantasien; ligeledes lader man bestemme Beliggenheden af de samme Lande eller Steder paa Special- og Generalkarter, og, saavidt muligt, ogsaa paa Planiglober og Glober, eller paa blot illuminerede Omrids uden Navne, hvorpaa i det høieste Byerne, Floderne, Biergene 2c. ere antydede med Tegn, eller ogsaa uden Karter; eller man forlanger angivne de fornemste Byer og Steder, med Hensyn snart til Størrelse, snart til Producter eller Fabrikater, snart til Handel, snart til Cultur og Videnskaber; eller man spørger: hvor dette eller hiint Mærkværdige er at see, hvor denne eller hiin Begivenhed har tildraget sig; eller man lader anstille Sammenligninger af Landene og Stederne i Henseende til Størrelse, Befolkning, Fraliggenhed, Handel, Cultur, med sit Fædreland eller med Hovedstaden i sit Fædreland, med sit Opholdssted, eller med et allerede bekiendt Sted o. s. v. Bliver Underviisningen i Geographien saaledes givet og saaledes modtaget, og folgeligen Hufommelsen, Imaginationen og Forstanden paa een Gang øvede, saa er det ikke andet muligt,

end at Disciplene maae, udrustede med rige og grundige geographiske Kundskaber, gaae over til Universitetet eller i det øvrige Liv, hvor Geographie ofte er saa nødvendig. Men skeer hiint ikke, saa maae Lærerne atene tilskrive sig selv, naar de med Misforstaaelse maae bemærke, at deres Disciple fra det ene Aar til det andet Intet vide af hvad dem er blevet lært.

## 2. Om Metboden ved den historiske Underviisning overhovedet.

Hvis det er sandt, at Geographien ikke blot er en Huskommelsesag, saa gielder dette endnu mere om Historien. Læreren vilde derfor ganske forseile sit Øiemed, og Disciplene vilde lære den hele Historie kun for at forglemme den, naar der ikke blev sørget for videre, end at de blot lærte brav udenad, Lektion efter Lektion, og kunde færdigen fremsige Alting Ord for Ord. I Historien maae overalt Sagerne og Begivenhederne, tilligemed Personernes og Stedernes Navne ic. og nogle Aarstal læres udenad, men ikke Fortællingernes Ord.

Ligeledes maa nødvendigviis i Skolebøgerne Perioderne, hvori enhver Stats og ethvert Folks Historie er inddeelt, tilligemed de vedføjede Aarstal, og Hovedsætningerne, der indeholde Hovedbegiven-

hederne og Hovedforandeingerne, fremfor Alt udhæves, og, efter at man tydeligen har forklaret deres Sammenhæng, efter Ordene læres udenad, for at saaledes et let overskueligt Billede af denne eller hiin Stats hete Historie kan staae der og bestandig foresvæve. Men saaledes hverken skal eller kan forholdes med de enhver Hovedsætning underordnede Afsnit, der egentligen indeholde Omstændighederne ved Hovedbegivenhederne og Maaden, hvorpaa det, som er sagt i Hovedsætterne, virkelig er skeet; men alt dette fremsættes dog i Haandbogen kun meget korteligen, ofte afbrudt og i blotte Bink. Hvilken Lærer kunde nu nøies med, at Disciplene lærte og fremsagde alt dette Ord for Ord? Hvilken Lærer erkender ikke meget mere heraf, hvad han selv i denne Henseende har at gjøre, og hvad han har at fordre af sine Disciple? Læreren skal nemlig udfylde de Huller i Fortællingen, som man med Glid har ladet aabne, udvide det kort Sammentrukne, forklare det blot Antydede, og forbinde det Afbrudte. Dette skeer bedst:

1.) Naar Læreren selv fortæller Disciplene, og det tydeligt, ordentligt, grundigt, uden Bog og uden Blad, saa at det synes, som om Fortællingen først dannede sig i hans Siæl. Denne viva vox er overalt bedre end den bedste Bog; men den historiske Underviisning gjør den dobbelt inter-

essant. Ungdommen hører overalt gierne fortælle, er derved mindre adspredt end ellers, og mærker sig let og gierne det Fortalte, især naar Læreren ved et levende Foredrag forstaaer, hos Ungdommen at opvække Interesse og Deeltagelse for Begivenhederne. Men til den Ende

2) Maa Læreren altid hiemme i Forveien læse og studere sin Lektion, og fornemmeligen eftersee, hvad der i Bogen maatte trænge til at forklares eller tydeligere at sættes ud fra hinanden; han maa vel iagttage de Bink, som ofte i Lærebogen selv gives ved eet eller et Par Ord, og da eftertænke, hvorledes han kan foredrage Sagen eller Begivenheden efter en let og naturlig Idee-Association, og med en for de Unges Forstand fattelig Forbindelse af Tingene og den ene Omstændigheds Folge af den anden, saa at Disciplene let kunne beholde det, og fortælle det efter med deres egne Ord.

3.) Det er ogsaa Læreren ikke blot tilladt, men, da Historien er den bedste Lærerinde i Livet, ogsaa hans Pligt, at gjøre moralske og andre lærerige Anvendelser af Begivenhederne, eller undertiden udhæve characteristiske Anecdoter af berømte Personers Liv. Saadanne have for Ungdommen stor Interesse, og forevige disse Personers Navne, og med det samme ogsaa mange Begivenheder, som staae i Forbindelse med dem. — Men her ere mange farlige Klipper, som Læreren maa vogte sig for.

a). Allerede forudsat, at de moralske Grundsatninger, som Læreren udtaler, ere fuldkomment ægte og rene, maa han dog ikke tabe sig i for megen, enten for overfladelig, eller forvidt om sig gribende og overdreven Moraliseren.

b). Ligesaa lidet tør han indlade sig i filosofiske Betragtninger over Begivenhederne. Det filosofiske Blik kan og tør aldrig fordres eller ventes af Drengen; men han bliver indtil sin modnere Alder desto tidligere og visere dertil dannet og siden efter vænnet, naar han nu har samlet mange Materialier, og har skaffet sig Omrids og Grundtegninger til fremtidige Bygninger; naar han godt har lagt Mærke til det, som maa ligge til Grund for fremtidigt Raisonnement og i det høieste er i Stand til at fatte Sammenhængen mellem nærliggende Begivenheder; naar han kun faaer Sands for Historien, og vænner sig til, med Velbehag at tøbe ved vigtige historiske Facta og Personer, og at bemærke det Edle og Store, som det Nedrige og Foragtelige ved enkelte Handlinger.

Dette er det egentlige Maal, hvortil Læreren ved sin Underviisning med Hensyn til sine Elever skal trage; saa vidt og ikke videre.

c.) Ved Anecdoter af berømte Personers Levnet og ved andre saadanne Tilfættninger maa gjøres det meest overlagte Udvalg og Afsondring af det

Sande fra det Falske, af det Vidskærdige fra det Uvigtige. Alt hvad som er uvist, tvivlsomt, uden Indflydelse, eller vigtigt kun for den dybe Historieforsker, maa ganske blive borte. Overhovedet kan Læreren's Moralitet, ligesom hans Klogskab og hans Smag, her ganske vise sig.

4.) Læreren maa ej fortælle alt for længe paa engang, men lade et Stykke efter det andet fortælle efter sig, hvorved han maa see paa Orden, Bestemthed, god og reen Udtale og Foredrag, og paa Stedet forbedre det Feilagtige eller Urigtige, eller lade det forbedre af Andre.

5.) Undertiden, fornemmelig med de Større, kan Læreren ogsaa selv forelæse eller lade forelæse af velskrevne historiske Værker, og saaledes anbringe en god Afvevling, uden dog at gjøre Lektionen for buntet, eller fjerne den fra sin Hensigt. Selv et eller andet bedre Hoved kan man undertiden give til Efterlæsning en velskrevet Special- eller Particulær-Historie, eller anvise og anbefale ham den.

6.) Ingensteds er Gjentagelse mere nødvendig end i Historien. Den er derfor ogsaa tre Slags: a) ved de daglige Lektioner, Gjentagelse ikke blot af det i forrige Lektion Afhandlede, eller nu først umiddelbar Foredragne, men ogsaa af det allerede tidligere Lærte, naar noget dertil henføres; b) efter enhver enkelt Stats eller Nations

fuldendte Historie. Her bestaaer Gjentagelsen i en almindelig Oversigt over den hele Historie ved en ordentlig Forklaring saavel af Hoved-Perioderne som af Hovedbegivenhederne, og Opregnelser af enkelte særdeles mærkværdige Handlinger og Personer, hvorved ogsaa i Forbigaaende maa sees paa Tidsbestemmelsen, i det mindste efter Aarhundreder; c) før og efter de maanedlige og halvvaarige Prøver. Denne Gjentagelse skeer uden egentlig Orden, ved at opfordre Disciplene til at fremstille en almindelig Oversigt over denne eller hiin Stats Historie fra dens Oprindelse indtil dens Forsald eller til nærværende Tid, fra en Periode til den anden &c.; til udførligere at fortælle vigtige af Historien uddragne Begivenheder med Angivelse af deres Aarsager og Følger, hvorved tillige i Forbigaaende bestemmes Tiden, naar de have tildraget sig; til at angive de mærkværdigste Personer af et Folks Historie, og at sætte ud fra hinanden enkelte saadanne Personers Skæbne, Fortienester, Feil, Character, Bedrifter &c., hvorved ligeledes i Forbigaaende angives i det mindste det Aarhundrede, hvori de have levet o. s. v. Men herved maa sørges for, at de Unger vænne sig til, selv at fortælle Alt i ordentlig Sammenhæng og i et reent Sprog, uden at man behøver at udspørge dem stykkeviis. Det ligger klart for Dagen, hvormedget en saadan Øvelse ogsaa bidrager til ethvert

andet mundtligt Foredrag i Fremtiden, ja selv til at forfærdige skriftlige Udarbejdelser.

### 3. Om den næie Forbindelse mellem den geographiske og historiske Underviisning.

Allerede Strabo paastod, at Geographien først ved Historien erholdt sit fulde Lys; og dette gielder endnu mere om Historien. Denne er uden geographiske Kundskaber et forvirret Chaos, hvori man famler omkring som den Blinde, og i det høieste blot en tom Hukommelses Sag, der glemmes ligesaa snart som den læres. Geographie og Historie maa derfor ogsaa stedse allerede ved Underviisningen staae i den næieste Forbindelse med hinanden. Paa et Folks eller en Stats Historie maa selvfølgelig ikke begyndes, førend Disciplene næie kiende det Lands Geographie, hvor Folket boede, og de Lande, som hørte til Staten, og man tør ikke gaae et Skridt videre i Historien, naar man ikke forud har foreviist det Land, den Egn og den Plet, hvor en Begivenhed forefaldt. Læreren maa derfor ogsaa i enhver historisk Underviisningstime have de behørigge geographiske Karter ved Haanden, og vise hen paa samme; ligesom ogsaa Lærlingene maae tilholdes og tilbænnes, at de allerede ved at læse over paa Historien hiemne selv

bestandig have de nødvendige Kartter for sig, og paa Kartet opsøge ethvert Land, ethvert Sted, som forekommer i Historien, og siden efter paa Skolen intet fortælle, uden at de stedse selv paa bise, hvor Scenen ligger. Ligeledes maa ogsaa i Geographien overhovedet skee Erindring om det Mærkbærdige, som forekommer i Historien om hiint Land eller Sted, og i Historien om det, som forekommer i Geographien, og ved Leilighed Fortællingen være giensidig.

Ved en saadan praktisk Forbindelse af Geographien med Historien vinde begge Videnskaber. Geographien øves og gjentages bestandig; Historien bliver mere interessant og tillige tydeligere, saa at man ved Hielp af disse Localkundskaber selv ligesom kan giætte sig til Følgen af mange Begivenheder, eller i det mindste derom faae et anskueligt Begreb; og endeligen beholdes det Lærte saa meget fastere i Hufommelsen, jo mere man understøtter den ved saadanne sandfelige Indtryk, og knytter Begivenhederne til visse Phantasien bibragte Billeder.

## II. Blandede Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

- I. Forestilling fra Rector og Professore foret i Anledning af Forordningen af 1 Mai 1624: hvorledes med Festsensøl, Bryllup, Barsler og Begravelse i Ridsstæderne i Danmark og Norge skal holdes a).

Stormectigste, Høyborne Herre och Koning, Allernaadigste Herre; Eftersom Eders Kongl. Majstz Naadigste Forordning om Festsensøl, Bryllup, Barsel og Begravelse for naagen Tid siden er udgangen, och for<sup>ne</sup> Forordnings Execution der

a) Af Professor Nyerups Universitets-Annaler G. 25 — 70, jevnførte med disse Annal. 1807 I B. G. 206 ff. sees, hvilke Indskrænkninger det i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede blev befundet nødvendigt at gjøre i den ved Universitetet herskende Overdaadighed i Henseende til Giestebüdder, og hvor ugierne Professorene hertil bekvemmede sig. Et nyt Beviis paa det sidste indeholder nærværende Actstykke, som findes i Haandskrift i det danske Cancellies Archiv: Skab No. 14 Paqv. No. 39 Lit. J.

udi a) er Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> Byfoged befallet: Da efterdi Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> Naadigste Fundag Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> Universitetet særdelis haffuer privilegeret, och Os fra all borgelig Jurisdiction Naadigst eximeret; Saa haffve Vi icke fundet forbigaae, effterdi Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> Forordning foruden naagen Persons Exception generaliter taler, thill Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> underdanigt at supplicere og anholde, at Execution paa samme Forordning maatte bliffve efter Fundagen hos Eders Kongl. Mayt<sup>ts</sup> Universitet, och i Synderlighed anlangende Bryllupper og Begravellser, som altid her thill Dags haffver veret hederlig holden med naagen Forfæll fra den gemene Mand udi voris Orden, at Os endnu lidet maatte thillstedis: Som i det ringeste at spise de 24 par Golt<sup>ts</sup> a) en Dag alene uden naagen Foræring, med naagen Viin thill Naadelighed.

Fremdelis med Begravellser, at indbiude

N 2

a) Dermed sigtes især til Forordningens §. 2, hvori befales, at de, som lade byde til Bryllup, skulle under deres Hænder give Fortegnelse paa dem, som skulle indbydes, og overlevere samme til Byfogden, naar paaæffes.

b) Efter §. 15 maatte ved Bryllupper alene have et Bord paa tolv Personer.

Voris Collegas och neste Slegt a), den døde broderlig at følge thill sit Leverssteed, naar det ellers for Suaghed och smittelig Siugdom see fand, och Kisten noget hederligere, end med Duellich b), at offerdrages, och det uden naagen Penges udgift derfor. De Fattige skulle dog efter enhver Formue icke bliffue forglenet. Vi ville vell, nest Guds Hielp, mage det allsammen; hvis Eders Kongl. Mayth Os naadigst dette efterlader, at ingen skall tage Forargellse af Os i naagen Maade. Och ville vi her med haffue Eders Kongl. Mayth under Guds Protection befallet, underdanigst ynskendis Eders Kgl. Mayth et langvarigt, fredssommeligt og lyckeligt Regimente. Kiøbenhaffn, den 29de Octobris. Anno 1624.

Eders Kongl. Mayth underdanigste Tienere,

Rector og Professores,

J. E. K. Mth Universitet i Kiøbenhaffn.

- a) Efter § 27 maatte ved Begravelser ingen Kost spises eller Drikken holdes udi Dødebuse, for eller efter at Liget til sit Sovested var hjemfulgt.
- b) Ifølge §. 26 maatte ingen Uadelige overdrage deres Kister med Læder, Skæde eller deslige; dog saafremt nogle Fornemme af den geistlige eller borgerlige Stand ønskede at overdrage sine Kister med Duellik, var det dem tilladt, imod at give ti enkelte Daler til Kirken.

2. En Consistorial-Citation af 17 Mars-  
hundrede til en vis Student Thøger  
Jacobsen Holm.

Theocare Jacobi Holmi!

Parum abest, quin eam, quam de te habere nos decet, bonæ mentis spem videaris ex animis nostris penitus ejecisse. Privatim publiceque vocatus non audivisti Nihil adhuc movere te potuerunt amicorum consilia, nihil fratris tui Mag. Petri Holmii, viri clarissimi, fidelissima monita. An putas arbitrato tuo excipi posse Superiorum jussa? Nonne recordaris, qui ad salutem erudire alios quam primum cupis, divinitus esse institutum Magistratus munus, eoque contempto, violari omnes humanas divinasque leges? Quamvis autem, si ob pertinacem istam tuam planeque nefandam contumaciam publico edicto relegatus jam esses, vix quisquam foret, qui justam te subiisse poenam, non agnosceret et fateretur; tamen, quia, pro paterno nostro erga cives affectu, tuæ nobis magis quam tibi met ipsi cordi fuit salus, experiri hac mora voluimus, num reliqua etiamnum apud te sit ulla mutandæ in melius mentis spes. Itaque publica hac schedula dies tibi dicitur sexta proxime instantis Februarii mensis lux, ad cujus horam antemeridianam nonam in Consistorio coram Senatu Academico te sises,

adlatis una ipsis, Censorum manibus subscrip-  
tis, attestationis dimissionisque litteris, et utro-  
que, tum privati præceptoris, tum publico testi-  
monio. Tuum nunc est eligere, malisne, quo  
par est obsequio morem huic mandato gerere,  
an cum dedecore Academicorum civium ex-  
cludi numero, cunctaque Studiosorum jura et  
privilegia perdere.

P. P. Havnæ 22 Decemb. Ann. Ær. Chr. cl̄l̄l̄cl̄x;

Iussu Magnifici Rectoris & Senatus  
Academici.

Chr. Stenbuck,

Academiæ Notarius.

(Af Universitetets Copiebog ad a. 1660.)

I samme Anledning bleve Skrivelser udfærdi-  
gede til Superintendenterne i Nørre-Jylland,  
nemlig Biskoppen over Aalborg Stift Dr. Anders  
Andersen; Biskoppen over Viborg Stift Dr. Joh.  
Didrichsen Barscher; Biskoppen over Ribe Stift  
Dr. Pet. Jensen Kragelund; Biskoppen over Aar-  
huus Stift Mag. Hans Enevoldsen Brochmand.  
Her følger en Gienpart af den til Superintenden-  
ten over Aalborg Stift, hvormed de øvrige vare  
overeenstemmende:

Vor ganske venlige Hilsen, og stedsevillige Redebonheds Erbydelse! Kiære Dn. Episcopo, Dr. Anders Andersen, synderlige tilfortroede gode Ven!

Eftersom en Studiosus, ved Navn Tøger Jacobsen Holm af Nykøbing i Jylland, er for nogen Tid siden bleven anklaget for os af en Student, som han berettes at skal have løbet paa Gaden efter med en dragen Kaarde, og han sig derimod at erklære er indstævnet baade privatim og publice, og dog ikke er mødt i Rette, men Øvrigheden og Retten sidde overhørig og ganske af Byen forreist, da, endog vi hannem for samme grove Forseelse billigen kunde allerede, efter leges studiosorum, have relegeret, dog alligevel have vi hannem endnu engang peremptorie citeret for os at møde i Rette først kommende 6te Februarii med en Citation, hvoraf herhos skikkes en fidenmeret Copie. Hvilket vi have fornødent eragtet, hermed at give Dn. Episcopo venligen tilkiende, paa det samme Person ikke imidlertid, om noget Kald eller Bestilling foresaldt, sig deri skulde indsnige, og Dn. Episcopus ham dertil ordinere, eller indsatte, og andre, om saadan stor Modtvillighed ustraffet bortgik, skulde forarges, og den geistlige Orden derover høre ilde. Vi befale Dn.

Episcopum med alt kiert havende i Guds faderlige Bestjermelse til Sjæl og Legeme.

Kjøbenhavn den 12. Januarii Aar 1661.

Eders velvillige Venner

Rector og Professores.

Ærverdige, hæderlig og høilærd Mand Dn. N. N.; SSæ. Theologiæ Doctori, og Superintendent over Aalborg Stift, Vor synderlige gode tilförtroede Ven, dette venligen tilskrevet.

(Sammestedt.)

3. Skrivelse fra Rector og Professores til Bispem i Ribe om nogle, som uden academiske Testimonier vare ordinerede til Præster.

Under den svenske Krig 1658 — 1660, da deels Hovedstaden var beleiret, deels Communicationen mellem denne og Provindserne vanskelig, vare i Stifterne uden for Sieland adskillige Candidater af Bisperne blevne ordinerede til Præster, uden at være forsynede med de fornødne academiske Testimonia, hvilke de under disse Omstændigheder ikke kunde tilvejebringe. Man finder derom i Acta Consistorii ad 20 Septbr. 1660 Følgende: „Nogle af Superintendenterne, som hid til Rødet ere ankom-

ne, have givet Magnifico Rectori tilkiende, at de i disse besværlige Krigstider have maattet ordinere nogle Studentere til Præstefald i deres Stifter, endog de ei havde testimonia academica, hvilke de i den Tid ei kunde erlange, og dog maatte de vaccerende Kald uden Ophold forsynes. Men derimod havde velbemeldte Superintendenten taget samme Studenter i Forpligt, at, naar bedre Tider blive, skulle de deres testimonia afhente og demnem fremvise, begierendes, at Rector og Professore dermed vilde være tilfreds. Blev bevilget, at, naar de saadanne deres testimonia begierendes vorder, da maatte de dennem meddeles."

Alligevel, da Krigen var forbi, synes endeel af dem, der saaledes imidlertid vare ordinerede til Præster i Provindsene, at have forglemt at opfylde den dem paaliggende Forpligtelse at erhverve og indløse foromtalte academiske Testimonier. Dette foranledigede Universitetet til, herom at gjøre Erindring. En i saadan Anledning udsærdiget Skrivelse er følgende til Biskop Kragelund i Ribe:

Vor ganske venlige Helsen oc stedsvillige redbondheds erbydelse. Kiere Dn. Episcopo Dr. Peder Kragelund, sønderlig tilfortroede gode Ven.

Eftersom udi sidstforleden Svenske Indfald, da Kiøbenhavn var belagd, atskillige Studiosi udi

eders stift ere ordinerede til kald, enddog de iche  
 fra det Kongl. Universitet hafde testimonia, som  
 Kongl. Maiestets naad. Befaling om dennem,  
 som til prædicke-embedet maae ordineres, til-  
 holder, ere vi høyligen aarsagede at bede Dn.  
 Episcopum paa det venligste, at han vil vel  
 gjøre, oc dennem, som iche endnu deris testi-  
 monia fra Universitetet hafver bekommet, til-  
 holde, at de sig dem med det allerførste forskaffer.  
 Hvad christelig Betæncfende Dn. Episcopus haf-  
 ver haft til at ordinere dennem uden testimoniis,  
 er os nochsom bevist baade af de verende besver-  
 lige tiders tilstand saa oc særdeles af Dn. Episco-  
 pi mundtlig Beretning der om til vor fiære Col-  
 legam Doct. Johan Wandal, Academiæ Recto-  
 rem, efterat Dn. Episcopus berettede, sig at  
 hafve tagged revers af samme personer, at de,  
 naar Gud igien gaf fredelige tider, sig med det  
 allerførste testimonia Academica skulde forskaffe.  
 Oc af den Henseende have vi hidindtil iche screved  
 Dn. Episcopo til derom, som ellers strax hafde  
 skeed af den underdanigste skyldighed, vi bære til  
 at hafve al muelig in-seende med, at Kongl. Maies-  
 tets naadigste Befalinger os angaaende maae  
 blive tilbørligen efterkomne. Ellers er Aarsa-  
 gen, at vi nu melde derom, oc endeel, at nogle-  
 ere blesne skyldige til atskillige her paa Steden,  
 oc Creditorerne berette, sig paa den Forhaab-

ning, de hafde, at Studentere efter Leges Academicas, som de svære paa, naar de indskrives udi Studenteres tall, icke maae faae testimonia fra Universitetet, meget mindre, det som der efter kommer, ordineris til fald, førend de deris Creditorer have tilfredsstillet, som have giord dem forstreckning til deris Lifs ophold og store Fornødenhed. Iblandt hvilke er her at nefne Hr. Lav. Envoldssøn, ordineret til Hemmet oc Biff Sogner, som nu søges af en Qvinde, ved Navn Maren sal. Michel Christensons, oc til den ende haver været vor Forscrivelse begierende, at Dn. Episcopus hende til sin frass betaling vil være beforderlig. Item Hr. Peter Christensen Beck i Ringkøbing oc Hr. Johan Jonassøn i Algerkou, som i ligemaade tiltales af Peder Simonsøn. Angaaende forandringer med geistlig Gods udi Ribe Capitel have vi i langsommelig tid ingen scrivelse bekommet af Dn. Episcopo; tvile dog ingenlunde paa, at han, som vor fornemme gode ven oc Universitetsprocurator i velbemeldte Capitulo, uden nogen vor erindring derom, jo haver Universitetets beste udi act, oc dets rettighed søger, baade efter Velb. Peder Lange, saa oc efter andre udi Raadsensaar, som Kongl. Maiestet naadl. hafver Universitetet bevilged. Vi findes stedse rede bonne til at efterkomme, hvis Dn. Episcopo

fand være til velbehag, ønskende hannem, med  
alt fiært havende, all Velstand. Kiøbenhavn  
den 8 December 1662.

Rector oc Professores.

Ærværdig, Hederlig oc Hønlørd Mand, Dn. Peder  
Kragelund, SSæ. Theologiæ Doctori oc Super-  
intendent over Ribe stift, vor synderlig tilfor-  
troede gode Ven, Dette venligen tilskrevet.

4. Rescript af Kong Frederik Tredie  
til Biskopperne i Danmark og Nor-  
ge, hvorved Dimission til Univer-  
sitetet indskrænkes til een Gang  
om Aaret a).

Eftersom Vi til den Studerende Ungdoms  
Velstand og Bedste naadigst for raadsomt haver  
befundet, at der herefter over begge Vores Ri-  
ger i Fremtiden een Gang om Aaret Discipler

a) Christian den Tredies Universitetsfundats havde ikke  
fastsat nogen bestemt Tid for Dimission eller Im-  
matriculation. Dog synes det at have været sæd-  
vanligt, at dimittere til Universitetet om For-  
aaret. Den ved nærværende Rescript fastsatte  
Dimissionstid blev igien forandret ved Christian  
den Siettes Universitetsfundats af 31 Mart. 1732,  
i hvis §. 32 det befaledes, at der aarlig skulde hol-  
des tvende Depositiones publicæ, een ved Oct.

fra Skolerne til Akademiet skal dimitteres, og vi derfor Hans Baptiste Dag, saasom den bedste og beqvemeste Midsommers Tid, til Depositionen haver determineret, til hvilken bemeldte Tid saavel de fra de norske Skoler som de herudaf Riget sig indstille skal; da haver I strax til de Skoler, som under Eders Stift findes, saadan Anordning at giøre, saavelson og Rectores Scholarum alvorligen at tilholde, at de sig efter det samme med Disciplernes Dimission fra de smaae Skoler til de store, og fra de store Skoler til Akademiet fremdeles funde vide at forholde, saa at de efter dette Brevs Datum aldeles ingen uden til den nu bestemte Depositions Termin fra sig til Akademiet dimitterer, men at de deres gandske Information tilligemed Translatsen fra en Lectie til en anden, saa disponerer, at Disciplerne ud af de Skoler, hvor de deres metas in lingvis, artibus, initiis philosophicis & mathematicis tilbørligen kan naae, sig til den fornevnte St. Hansdags Tid til Depositionen kan indstille; men dersom

Hansdags Tider og een efter Michaelis. Ved Universit. Fundats af 7 Mai 1788 III. §. 2. bestemtes Dimissionstiden til den sidste halve Deel af April og October. Efter den seneste Anordning af 22 Mart. 1805. §. 4. dimitteres nu igien iffun een gang om Aaret.

nogen, det være sig Rectores Scholarum, eller andre, sig tilfordriste skal, uden til før ommeldte Tid til Academiet at fremsende, saa skal de derfor som andre Bores Befalingers Overtrædere tiltales og straffes som vedbør, Dermed ic.  
Havn. den 12 Aug. 1665.

Friderich.

(Af det danske Cancellies Archiv, siellandske Tegnelser  
No. xxvii Fol. 327 sq.)

### 5. Skrivelse fra Magistraten i Ribe til Universitetet i Aaret 1669.

(Af Ribe Byes Raadstue. Archiv.)

Hederlige og høylærde Rector och Professore,  
høiærede gode Venner!

Vi ere høyligen forarsagede for dennem at  
andrage, hvorledes een Studiosus ved Rafft  
Jørgen Laubesen Bedel begaaer Tiid efter anden  
stoere Insolenkier her paa Stæden, hvilke vi  
iche kunde forhindre, estersom hand altid skiuder  
sig ind til hans Berneting, som hand formæ  
ner att vere Consistorium udi Kiøbenhav. De  
gode Herrer viide sig uden Tvist vel at  
erindre, att vi forleden Aar paa Kongens och  
Byens Begne hafde een Sag med hannem for  
Consistorio, anlangende een Vold, som hand

samme Tiid her udi Byen hafde beganget; men formedelst Procuratoris Nachlessighed, och tilmed at nogle Documenter vare forvildede, da blef samme Sag staaendis upaafient. Nu hafver hand paa ny igien gifvet os Marsag att proleskere de gode Herrer, hvilchet endeel af indsluttingsvidnis Copie (hvoraf vi iche denne Gang tør understaa os Originalen att osverskiche, af Marsag, att vi befrächter den som den forrige att skulle forvildis), eendeel af hosføjede Klagemaal, hvormed, saa vit os vedkommer, videre skal vorde procederit, kand seeis. Er derfor voris ydmuygste Bøn och Begiering til de goede Herrer, att de vilde meddele os deris Betenchede, hvorledes med fornevnte Jørgen Lasvesen Bedel forholdes skal, och, om de vilde tage hannem under deris Protection, att de da med een Stefning osver hannem kunde os secundere. Dersom saadan Usømmelighed fremdelis skal hafve Gienge, och een fattig Mand, som skeer Bold och Osverlast af een Studioso, skal vere obligerit att søge Consistorium udi Kiøbenhavn, och giøre Omkostning baade paa Reise og Process, da vil mangan Mand siin Sag lade fælde, Kongen og Byen liide Skade, och det, som meest er, Udyd. faae stoer Gienge. Formoder vi derfor visseligen med første Post de goede Herreris gunstige Svar. Forblifver imidlertid

nest guddommelig Protections Ofverrantvording

Kiibe den 30 Jul. 1669.

Deris tjenstberedvilligste

Præsident, Borgemester och Raadmænd

udi Kiibe.

6. Rapport fra Sognepræsten i Roeskilde til Canzler Friis <sup>a)</sup> om Roeskilde Skoles Tilstand i Aaret 1626.

(Af det danske Cancellies Archiv.)

Illustris, Generose et Magnifice Heros,  
Domine Mæcenas, promotor  
ac patrone maxime.

Censuram meam, quam in res scholæ nostræ dudum jusseras, ut adornarem, jam ea fide ac conscientia, qua Tibi ad quævis sacræ obedientiæ munera sum obligatus, offero; non eo nomine, ut scholam nostram ejusque inspectores traducam, quod malitiæ esset, sed ut Tibi, rei nostræ literariæ fidam a me in officio meo notitiam poscenti, morem geram.

<sup>a)</sup> Navnlig Tilskrift fattes; men Marstallet viser, at det er til Friis, Brevet er skrevet. (Bag paa Documentet staaer: de Rectore Scholæ Rosch.)

I. Fateor ingenue, Rectorem *a)* Scholæ nostræ scandalosæ levitatis, *δωροφάγίας*. atque immoderatæ in discipulos severitatis haud immerito accusatum; verum postquam a Venerando Dn. Episcopo in frequentissimis visitationibus graviter esset objurgatus, ac tandem de privatione officii sui monitus, rectius creditur officium fecisse.

II. Modum ejus docendi ac eruditionem censeant alii, me doctiores; ego tamen, præter alia, semper in stylō ejus, præsertim latino, elegantiam Romanam et pressam antiquitatis imitationem ceu potissimam partem eruditionis scholasticæ desideravi.

III. Discipuli ipsi, nescio quibus injuriis sibi a Rectore illatis, concitati, sæpissime in honorem Rectoris furiosius, quam dici queat, debacchati sunt: libellis famosis, variis locis, etiam sacris, in templo, schola et extra impictis. Ac ne quid ad extremam insaniam ac impietatem deesset, superiore anno, januam et fenestras

*a)* Efter Thura (i hans Valvæ scholar. Danici regni apertæ ms.) var den daværende Rector M. Sever. Nicol Cervinus, som i Aaret 1622 havde faaet dette Embede. Da han allerede 1627 blev kaldet til Sognepræst for Sct. Jørgens og Sct. Jhs Menigheder i Roskilde, saa kan man deraf slutte, at Schavenii Indberetning ikke er bleven uden Folger.

carceris publici, sumptibus templi ad mandatum V. Dn. Episcopi parati, noctu fregerunt, eque recollectis frustulis patibulum ac alia carnificia ante ædes Rectoris incertis auctoribus erexere.

VI. Sed cum Rectori scholæ aliquoties privationem muneris scholastici comminati sint, et is cum ætatis tum laborum suorum integri sexennii in schola nostra rationem haberi obnixe petierit, omnino, mi Domine, tuam clementiam debere arbitror, ipsum vel ad semestre vel ad aliquot menses tolerare, donec ipsi vel Tuo beneficio prospici queat alio aliquo munere, ne penitus exclusus officio ac Tuo favore, nihil habeat ex literis subsidii in reliqua ætate.

V. Scholam ipsam ejusque constitutionem ita considerarunt majores nostri, et cum animadverterent, illam ex discipulorum numero, ex beneficiorum munere et liberalitate præ aliis in regno scholis inprimis celebrem esse ac *pp.* ob vicinitatem Capituli et absentiam V. Dni. Episcopi peculiarem aliquam informationem ac regimen requirere: consensu ac voluntate Superiorum Leges scholasticas de singulis scholæ rebus necessariis condidere, quibus deinceps in perenni praxi observatis, haud infeliciter res scholæ ad debitam profectus ac morum laudem auxere.

VI. Et cum aliquoties, mi Domine, priscæ illius scholæ nostræ informationis, a majoribus nostris institutæ, ac a serenissimis Regibus una cum reliquis V. Capituli statutis confirmatæ, mentionem injeceris, non video, cur istam praxin, singulis scholæ rebus adeo necessariam, negligere debeamus, cum nihil sit in ista legibus expressum, quod ullam sui abrogationis ansam præbere queat.

VII. Scholarum munus ceu apprime necessarium agnovit constitutio ista scholastica; ita ut bini e coetu Canonorum Residentium eruditi ac diligentes viri a V. Capitulo eligantur, qui in absentiâ V. Dni Episcopi scholam sæpius ingrediantur, profectum atque vitam singulorum repetitis examinibus explorent ac dijudicent; distributionibus Beneficiorum ac Eleemosynarum cum præceptoribus adsint, ne quisquam ex affectu sive spe alicujus muneris indignis contribuatur: utque sic illorum opera, universa disciplina, uti juxta leges scholasticas constituta, singula scholæ commoda ac incommoda referant Scholarchæ ad Dn. Episcopum ac Capitulum.

VIII. Et cum bini Professores publici ad scholæ commodum ac ædificationem sint constituti, in nova Fundatione Regia haud abs re foret: illorum quoque operas atque studia Scho-

larcharum curæ submittere, ut illi similiter observent, quomodo Professores sibi præscriptas artes perspicue, breviter ac diligenter proponant ac doceant, ad captum juventutis atque augmentum et confirmationem eruditionis propædeuticæ. Atque hoc ordine observato, non video, quid discentium profectum aut justam scholæ laudem impedire queat.

Roskildie 24 Nov. 1626.

Ita censeo

Laurentius Martini Schavenius a).

7. Rescript til Biskopperne i Danmark af 29 Februar 1656 angaaende, at de til Dimission færdige Disciple endnu i nogen Tid skulde forblive i Skolerne.

Frederich den Tredie med Guds Naade, Dan-  
nemarchis, Norgis, Wendis och Gottis Kon-  
ning. Vor Synderlige Gunst tilforn. Efter-  
som Vi Naadigst erfarer, hvorledes den Stu-  
derende Vngdom her Vdi Kjøbenhafns Univer-  
sitet i saa stor Antal skal vere, att de, som sig

a) Da værende Sognepræst og Lector Theologiæ i  
Roeskilde.

fra Skoelerne ville begiffue, icke udi langsommelig Tid fri Kost kand haffue att formoede; da bede Vi eder och naadigst ville, att I ligesom Anno 1649 skeede, alle Rectoribus Scholarum Vdi eders Stift, saavelsom Disciplerne och Disciplernis Foreldre saadant forstendiger, och at derfor achtis raadeligt, at de sig Vdi Skoelerne forholder, indtil Keilighed kand giffuis, att de til frie Kost uden for megen lang ophold kand bliffue befordrett, paa det de icke skulle bliffue foraarsaget, naar de kommer til Academiet, sig derfra igjen at begiffue for mangel paa Underholdning, och Vdi saa maade glemme, huis de tilfor haffuer lærd udi Skoelen. Dermed skeer Vor Willje; befalendis eder Gud. Skreffuet paa Vor Slott Kiøbenhavn den 29 Februarij Anno 1656.

Under Vor Signet.

Friderich.

(Af Cancelliets Archiv Siellandske Bøgeller No. xxxiii. Fol. 502).

Denne Kongl. Resolution blev af Superintenden over Siellands Stift, Dr. Hans Svane, communiceret Domproffen i Koeskilde, Mag. Enev. Nic. Kandolph, til videre Bekiendtgjørelse

for Rectoren sammesteds, Joh. Pet. Calundanus,  
ved følgende Skrivelse:

**Salutem in Christo Jesu!**

Quid curatum velit Serenissima Regia Majestas, præsens literarum Regiarum exemplar aperte ostendit. Peramanter igitur rogaris, Vir clarissime, ut Rectoram Scholæ Roëschildensis voluntatis Regiæ mature commonefacias, idque, quantum fieri potest, præstes, ne discipulorum parentes causam possint ignorare, ob quam S. R. Majestati placuit, è scholastica juventuti instanti vere *a)* studiosorum numero neminem *b)* adscribi. Vale Vir Clarissime, et ecclesiam Christi ædificare perge. Hafniæ 8 Martij 1656.

T. in Christo f.

J. Svaningius.

( Af Roeskilde Skoles Archiv. )

- a)* Man seer heraf, at Skoleungdommen sædvanlig om Foraar et dimitteredes til Universitetet; inden den Forandring skeete i Aaret 1665, hvorom S. 198 er talt.
- b)* Biskoppen er her gaaet videre, end den Kongl. Resolution beføiede til; thi denne vil blot, at Vedkommende skal underrettes om, hvorfor det var raadeligt og bedst, at ingen Disciple fra Skolen denne Gang dimitteredes til Universitetet; men Biskoppen forklarer den som et bestemt Forbud.

## 8. Anordning om Davids Degnes a) Liigtieneste til Holmen.

Frederich den Tredie 2c. Giøre alle bitterligt: at eftersom wi naadigst kommer i Erfaring, hvorledes Davids Deigne her i Skolen ved den Liigtieniste, de til Holmens Kirche forretter, formedelst den lange ophold, der med Eigene skeer, tit oc ofte forsømmer baade deres Skolegang saa oc den anden Liigtieneste, de til Byens Kircher fornemmelig skyldig ere at beviise; Da hafue wi naadigst for godt anseet, saa og hermed forordnet, at hvem fornesepte Davids Deignes Tieneste med deres Liig til Holmens Kirche ere begierendis, de deris Keylighed derefter retter, at samme tieniste med Eigene til Grafuen at hjemfølge inden Klochen er Giet efter middag kand være forretted, saa at fornesepte Davids Tienere uden lenger Ophold sig derfra til Skoelen igien til fornesepte Klocheslæt kand forsøye, der deris Skoelegang oc anden Byens Liigtieneste at forrette, som forsvarligt kand være. Forbydende 2c.

Hafn. 4 Febr. 1659.

(Af Cancelliets Archiv Siellandske Register No. xxiv. No. 1657 — 1660 Fol. 325, Expedit. No. 19 ad. a. 1659).

a) Davidsdegne kaldtes de iblandt Disciplene, som bestyrede Chorsangen. S. Prof. Nyerups Notat til en Historie af de latinske Skoler S. 52.

---